

REVISTA ENCICLO-
PEDICĂ

REVISTĂ PERIODICĂ LUNARĂ

Răspunzător: Ioan Corbu, Cluj, Str. Gen. Grigorescu 16.

Se împarte gratuit, în librării 3 Lei exemplarul

(Am încunoșcințat că Nrii 7, 9, 11—1934 n'au fost lăsați de censură să apară, și că am apelat la Ministeriu, Ministeriul însă nu răspunde pentru că nu poate întemeia interdicerea pe nemică. Articolele 9, 11 nici nu critică conversiunea, ci arată călcarea legi în dauna deponenților și în profitul ilegal al băncilor, și atunci cu ce drept sunt interdișe? Sau, nu-i convine guvernului să védă lumea, că „desideratul vital: repartizarea echitabilă a pierderilor“ nu se respectă? Pentru ce? Accentuăm că în cazul nostru nu oficiul censurei e culpaș, ci guvernul).

Cum se pradă banul Statului pe teorii.

Deunăđi am citit în ȝiare șcirea alarmantă, că în Nordul Ardealului în căminele pentru învățaceii meseriași la 1000 de învățacei români sunt 2000 de minoritari. Va să ȝică, după ce Statul a spesat atât-a cu căminele și școlele de meserii, ca să îndrume poporul nostru agricol spre meserii, ne vedem copleșiți de minoritari chiar în așeđămintele înființate de stat pentru Români.

Lucrul acesta n'are de ce să ne mire prea tare. Când aproape în fiecare orașel de provincie se află câte o școală normală, de ce și-ar da țeranul copilul la meserii, unde îl așteptă lucru și asud, când îl poate face așe de ușor domn și încă relativ din cei mai bine salarizați (v. Nr. 5. 6—1934), cu vacanțe jumătate anul, când dl ministru Angelescu îndatoréză statul, ca la oricare absolvent al școlei normale, cu 19 ani, să-i dee post și salar chiar și dacă satele nu duc lipsă de învățatori. Cea mai ușoră, cea mai sigură și mai comódă carieră, fără nici o răspundere, căci dacă copilul nu vine la școlă, sau e mărginit la minte, nu-i poate turna nime înțelepciunea cu puterea. Pe când la alte cariere la 19 ani abiè se ia bacalaureatul, dacă poate (50% cad, pe când la școlele normale n'am auđit să cadă cine-va, să remână fără diplomă*), iar studiile pentru alte cariere abiè de acum încep, și pe urmă nici capetă un post, nici poate înturna!

*) Nu tragem ta indoielă, că sunt și la școlele normale ca ori-unde și elev buni, dar e fapt că acolo nu este elev așe de slab, care să nu pótă căpeta diploma de învățator și titlul pompos de apostol (bine salarizat), par'că apostolat nu se poate face ori pe ce carieră; cariera singură încă nu face pe apostol.

ușor la alte ocupațiuni. Cât pentru meserii, acolo nu capeți un leu fără lucru, ba nu capeți nici de lucru. Și atunci n'ar fi un prost țeranul, care și-ar da băiatul la meserii, ba sunt proști ați toți, cari își dau copiii la altă carieră decât cea de învățator. Ați nu se mai întrebă unde e lipsă de învățatori, ci se repartizează cu sutele pe județe, căci sunt atâte-a mii de tîtrați, cari toți cată să fiă plasați, altcum „se desorganizează învățămîntul”, sau mai bine ȕis clientela electorală. Că nu-i de unde plăti acești învățatori de prisos și că pentru a-i plăti vor căta se iee bucătura dela gura țeranului și cămeșa din spate — ce are a face, să fiă numai țeranul cărturar! Dacă e o rătăcire să mărturisești că țeranul n'are lipsă decât să fiă bine nutrit și îmbrăcat și sănătos, dar de carte n'are nici o lipsă — e o rătăcire de o miiă de ori mai mare, ba chiar o nebunie să crești, că țeranul n'are lipsă decât de carte; că e flămând, desbrăcat, ros de bóle, aste-a n'au a face, cartea o să le vindece pe'tote. Stîrpirea analfabetismului, reducerea procentului la 0, cu ori-ce preț — iacă idealul, stéua conducătoare a culturalizatorilor cu nasul în ste'le, fără să se uite la pămîntul, care-l calcă.

Dar óre e analfabetismul o scădere și un pericol așe de mare, ca să merite să sacrificăm totul pentru stîrpirea lui? E o mare rătăcire. Cu mult înainte de Unire, încă sub Unguri, mi-aduc bine aminte, în o vacanță de Crăciun, am auzit pe mama, fiă iertată, spunënd: „Amu-i rēu în lume, sunt multe case, unde n'or ucide de Crăciun nici măcar un purcel”. Mai înainte nu se însemna așe ce-va. Dar stăpânirea unгурescă a tot înmulțit dările (directe și indirecte), ca să aibă funcționari și reprezentanți ai „ideii de stat maghiar” și școli de maghiarizare în tot sātuțul. Inainte de bătaiă eram patru judecători pentru tutele (pe lângă președinte) la Bistriță și abiē puteam învinge cu lucrul: aranjarea datoriilor, cu cari erau încărcate moșiórele orfanilor, și nu era cine (țerani) să cumpere pămîntul pus în vîndare, așe că amenința o nouă iobăgie (ați ajunge un singur judecător pentru tutele la Bistriță). Și acésta stare desperată se înrēutăta, deși procentul analfabeților a scăđut într'una. Mai bine o țerănime cu 80% analfabeți, cari toți au măcar un purcel de Crăciun, decât 80% știutori de carte flămânđi și desbrăcați. Nici mama nu șcia ceti și scrie; tatăl ei, moșul a murit în Galiția, unde era dus cu regimentul de grănițeri în revoluția din 1848, a rămas orfană la 6 ani și n'a putut cerceta șcôla. De-am avē tot țerance analfabete și económe precepute cum a fost mama, am ride de tóte statisticele de analfabeți și de ilusiunile deșerte legate de ele. Sē ne mai lase

2 T (în un era vîscă agricolă),

deci culturalizatori cu statisticele. Și mai ales să nu iee bucă-tura dela gura țeranului și să nu prădeze vistieria secătuită a țeri de dragul statisticelor (ori a clientelei electorale).

Venim acum la altă rătăcire. Citim în ȕiare, că pentru îndrumarea poporului nostru țeran pe calea agriculturi raționale s'au numit vr'o 500 agronomi pe lângă școlele sătești pentru a ținè prelegeri băiăților mai răsăriți (de 15—17 ani). Adecă băiăți, cari încă nu se precep de loc la purtarea economiei părinților, vor asculta prelegeri teoretice despre economia rațională; domnișori agronomi plini și ei mai mult de teorii îi vor preface dela catedră în plugari luminați, cari își vor învăța părinți, cum au să-și îndrepte și porțe economia. Nu vi-se pare ridicol? Mai curind le va succede agronomilor să facă pe băieți țeranilor să apuce câmpi dinaintea prelegerilor de economie rațională. Șcim că și învățatori țin cursuri de economie rațională cu băieți mai răsăriți și eram curios să șciu, că ce alta învătă agronomi pe elevi țerani. Convenind cu un învățator dintr'un sat, în care școla a căpătat și un agronom, l'am întrebat ce alta învătă agronomul. Acel-ași lucru ca și învățatorul, căci dóră cărțile de economie rațională sunt făcute de agronomi, nu de învățatori. Ba să veđi, îmi spune învățatorul, chiar acum — era în postul Crăcunului — când nu e un fir de ierbă, s'a apucat agronomul să învețe pe băieți a cosi!! Adecă fac teatru sau comedie agricolă plătită scump de stat. Pentru asta pierd timpul băieți de țeran la școlă? Șeranul nu-și pôte învăța copiii a cosi mai bine decât domnișorul agronom? care pôte să se precépă la mașina de cosit, dar nu la cósă. Dar ce să facă bietul agronom, dacă e plătit să țină curs de economie rațională, ori, pôte, să facă analiza pămîntului, sau să învețe formulele combinațiunei azotului în îngrășăminte?... Așe se pradă banul scump fără nici un folos, numai pentru a bătuci mintea băiatului de țeran! Lăsați agronomi să-și facă meseria, să facă agronomie rațională, să cultive legume, ca să nu fim tributari Bulgarilor. Dacă nu o vor face ei, cum puteți aștepta să o facă băieți de țeran sârbeđiți de cap cu teoriile agronomice?! Pentru a-i ameți de cap cu economia rațională sunt prea deajuns învățatori (și așe prea mulți), cel puțin statul n'are să mai plătescă alte salarii pentru acel-ași lucru și rezultat. Se vede că domni de prin ministerii, cari purced ofensive agricole, n'au nici idee de ce fac, sau pot face agronomi numiți de ei la școlele primare. Tótă economia rațională predicată dela catedră la băieți de țeran nu ajunge o cépă degerată. Se pierde timpul de-a-surda și se pradă atâte-a milióne fără nici un folos.

Ca băiat din părinți plugari (tata a fost cât va timp și das-

căl de legea vechiă, dar ocupațiunea de frunte i-a fost plugăritul), ajutând și eu în vacanțe părinților la economie, am putut și eu deprinde ce-va cum se face economia și cel puțin atât-a cât se precepe dl ministru al instrucțiunei. Pe când eram în Bistriță judecător pentru tutele, fiind secretarul despărțământului Astrei, am ținut și eu câte o conferință la popor. Am strins din experiența proprieă și din citit numai cee-a ce pôte aplica țeranul cu folos la economia sa, la pomărit, stupărit*)... e așe de puțin, că încape tot în o conferință. Am fost propus Astrei să scotă o carte de citire — o mică enciclopedie pentru popor, cu un mic Abecedar, drept întroducere și cheia cărți. Am lucrat și compus însu-mi o asemenea enciclopedie, dar Astra a scos numai un Abecedar pentru cursurile cu țerani analfabeți, pentru cari era de ajuns orice Abecedar pentru copii. Vreu să ȳic că abiè am putut da câte-va pagini despre tot ce se pôte spune cu folos țeranului pentru economie.

A angajat Astra și un agronom, ca să țină poporului conferințe de economie rațională. Am fost (mult înainte de unire) la adunarea generală a Astrei la Dej și am ascultat conferința agronomului la popor despre economia rațională, intensivă (plântarea grăului ca cépa...) Am întreat câți-va țerani să-mi spună cu ce s'au ales, și ce duc acasă, ce pot folosi la economia lor din câte au auzit. Răspunsul l'am știut dinainte: „Apoi, domnule, astea nu-s pentru noi“.

D-l I, Mihalache fost ministru al agriculturi, la capëtul „scrisorilor cătră plugari“ ȳice: „N'am urmărit să vă învăț eu numaidecât meseria plugăriei, pe care de sigur mulți o cunôșceți mai bine“, căci plugaria nu se învăță din carte, și mai puțin dela catedră și cu băieți, cari încă nu se precep nici la economia părinților.

Din carte, prin conferințe și prelegeri se pot da puține îndrumări, cari se pot urma, se arëtă însă căile propășirei, spre cari are să se îndrume. „Meseria plugăriei“ și-o știu purta mulți țerani chiar mai bine decât uni învățători, cari țin prelegeri de economie rațională. Dacă d-l ministru al instrucțiunei ar face o cercetare și ar întrea pe învățători, cari își lucră moșiora lor (câna mai sunt, căci acuși vor dispărè cu organizarea de aȳi a învățământului), că ce aplică, ce folosesc ei la economia proprieă din cee-a ce predică în școlă din economia

*) Sunt pomolog și mai ales stupar pasionat, mi-e mai dragă însă-și ocupațiunea (una din cele mai frumoșe și mai nobile) decât venitul — deși au fost ani anormali, în cari venitul dela cei 22 stupi sistematici (durați de mâna mea) mi-aduceau tot atât-a venit cât salarul meu de funcționar superior. Învățători durându-și o stupărie pot avè un venit frumos lateral și tot odată au făcut pentru stupărit mai mult decât ținend prelegeri fără să aibă un singur stup, ca și la cele-alalte ramuri de economie.

rațională, abiè vor putè spune ce-va, așè e de puțin, și aceea va aplica și țeranul îndată ce va vedè cu ochi (nu din prelegeri), că e de folos. Dar la plugăritul rațional mai e lipsă și de mașini, cari ađi nu se pot cumpăra din venitul plugăritului (nici prin însoțiri). De altă parte, dacă faci economie rațională, intensivă (la populațiune rară!) — produci mult. Produci mult — cade prețul produselor; crisa agricolă vine și dela producțiunea prea mare.

Pomăritul sunt datori învățatori să-l învețe și practice în grădina școlei.

Stupăritul rațional nu e pentru tot țeranul. In satul meu natal, unde sunt mulți stupi primitivi și unde-mi am stupăria, am ținut conferințe și am invitat pe țerani stupari să vină să-i înveț să-și dureze ei singuri locuințele sistematice pentru stupi. Au venit numai doi și au învățat, dar apicultorii, stupari adevărați mai rar pot să devină; e mai ales pentru învățatori și preoți.

Legumăritul tot așè, cere o practică îndelungată, specialiști, agronomi.*) Acești-a să producă fructe în loc de prelegeri. Dacă ei nu vor înlocui pe Bulgari, apoi nu-i vor înlocui băieți de țeran îmbătați de cap de prelegerile agronomilor.

Se face atâta reclamă și se preamărește știința de carte și economia rațională (dela catedră) și se pradă pentru aceste-a sute de milioane, ca și când aceste-a singure ar aduce bunăstarea și fericirea țeranului. Dar dacă știința de carte și economia rațională sunt o fântână așè de nesecată de binefaceri, de ce absolvenți școlilor normale și agronomi dau asalt bugetului, la salariile „de fómè“, cum le numesc ei, după ce au pus mâna pe ele? Mai toți sunt fii de țerani și au o moșioră, iar prin căsătorie și-o vor mări, și atunci aplicând ei înșiși la moșiora lor știința de carte și economia rațională și mai punând puțin și osul la lucru, la „munca“ preamărită și predicată de ei poporului, să probeze cu fapta cât sunt de binefăcătoare și de folositoare. Ei sunt ca și descoperitori de comori, cari pentru plată bună spun altora unde au să sape, ca să le afle — dar pentru ce nu le sapă pentru dînși, dacă în adevăr le știu locul?

Am amintit despre „Scrisorile către plugari“ ale dlui I. Mihalache. Am citit în presă atâte-a ironii la adresa acestor scrisori, fiindcă n'au vindecat crisa noastră agricolă. Cred óre critici acești-a, că o vor vindeca îngurgăturile de prelegeri fără plan și fără rost ale agronomilor la băieți de țeran, și cari costă milioane fără nici un folos. Crisa noastră cea mai greă vine dela

*) Înțelegem legumăritul pentru piață, pentru casă șcie cultiva oricare țerancă câte-va legume mai de lipsă ca cèpă, aiu, curechiu, morcovi...

disproporția dintre prețurile produselor agricole și ale industriei naționale. Până ce nu se vor întrumpica (armoniza) aceste prețuri, nu „ofensivele” agricole, dar nici chiar introducerea în faptă a economiei raționale nu va vindeca această crisă. Guvernul nu numai că nu scădește prețurile industriei naționale (!?), dar le mărește într'una, căutând să stórcă după ea venite nóue pentru acoperirea deficitelor bugetare înflata mereu, în loc să facă economii.

Pe urmă nu putem lăsa neamintită înființarea de școle de bucătărie — li-se ȃice de „gospodărie” — pentru popor. În ȃiare se spunea, că țeranul e subnutrit, deci scopul acestor școle ȃar fi să învețe pe țeran a pregăti mâncări mai nutritóre! Curat ca în anecdotă: „dacă n'are țeranul pâne, de ce nu mânâncă cozonac?” Când țeranul are lapte, brânză, óue, unsóre, nu va fi subnutrit, ori în ce formă le va pregăti. Iar dacă nu le are, atunci cum îl vor învăța se pregătésca maioneză și lapte de pasere numai din fărina de mămăligă? Am mai citit, că elevele acestor școle cer diplome, căci se nu credeți, că de acee-a au urmat cursul, ca să fiérbă, ci ca să alerge la d-l Ministru al Instrucțiunei să le dee posturi și salare tot pentru fericirea poporului, până când vor lua țeranului și fărina de mămăligă, ca să-l învețe a face maioneză și lapte de pasere din apă chiară.

Culturalizarea fără cumpét și fără măsură cu politicianismul ne duc țeranul la sapă de lemn și țera la ruină.

La prada bugetului arătată mai sus ar mai avé ce-va de ȃis funcționari și pensionari cu calificății mai înalte, cu servicii și respunderi mai grele și totuși cu salarii și pensii mai mici (v. Nr. 5, 6—934) decât ale răsăfăților d-lui ministru al instrucțiunei. D-l ministru al finanțelor n'ar trebui să le scape din vedere la măsurarea salariilor și pensiilor. La compunerea bugetului încă a capitulat chiar în folosul celor răsăfăți, căci de acee-a nu ni-se spune, cum s'a făcut pacea. În loc de reduceri s'au mai dat gradații, pe cari le vom plăti cu toți, căci se scrie în ȃiare, că pe venitor salariile și pensiile se vor plăti numai în măsura încasărilor. Să șcim pentru cine vom fi despoiați de nou.

